

**Docentenreis Leipzig ‘Duitsland vijftien jaar na de vereniging’
Donderdag 13 oktober tot en met maandag 17 oktober 2005**

(Vakoverstijgende) opdrachten ter voorbereiding / op locatie

1. Politieke veranderingen in Leipzig: zichtbaar door de veranderingen van straatnamen

Vakken: Duits, geschiedenis, aardrijkskunde.

Gebruik een kaart van het centrum van Leipzig uit ca. 1975 en een moderne kaart van het centrum van Leipzig van ca. het jaar 2000. (Te koop bij de boekhandel vlak naast het Oude Raadhuis.)

Twee voorbeelden:

1. Karl Marx-Platz >> Augustplatz
2. (Georgi-)Dimitroff-Platz (nu slechts verderop een straat) >> Plein heet nu Simpsonplatz

Werkwijze

- Leerlingen in groepjes verdelen.
- Alle groepjes proberen zoveel mogelijk veranderingen te ontdekken.
- Klassikaal verzamelen van veranderingen.
- Vervolgens kiest elk groepje een straat of plein uit.
- Zij zoeken de geschiedenis/biografie uit van de naamgever (of het naamgevend ‘iets’) van zowel de oude als de nieuwe naam.
- Tijdens het bezoek aan Leipzig kan zo een stadsexcursie worden uitgevoerd, waarbij deze straten/pleinen/locaties worden bezocht en de leerlingen per groepje het verhaal doen.

NB: dit alles kan in het Duits en a.d.h. van Duitse bronnen.

2. De Geschiedenis van de DDR: te zien in het ZFL

Vakken: Duits, geschiedenis, maatschappijleer (economie en CKV).

Reserveer tijdig een rondleiding in het Zeitgeschichtliches Forum Leipzig (www.hdg.de/zfl). De maximumgrootte van een groep is 22 leerlingen. Rondleidingen zijn in het Duits en Engels aan te vragen en gratis.

Een rondleiding duurt maximaal anderhalf uur. U kunt een seminarruimte reserveren (als educatieve instelling betaalt u niets). Hier kunt u opdrachten laten uitwerken door de leerlingen en nagesprekken houden.

Er zijn vragenboekjes (in het Duits) rond een aantal thema's; deze zijn alleen niet altijd even spannend en bovendien is het gezien de context van Nederlandse leerlingen toch soms een brug te ver. U kunt het wel degelijk als bron en ter inspiratie gebruiken!

In de opdrachten hieronder komen de centrale onderwerpen verzet & onderdrukking niet aan bod. Daar zijn natuurlijk veel opdrachten bij te bedenken. Zo zijn er veel stellingen of thema's die u kunt gebruiken voor discussies, rollenspellen, debatsessies ed. zoals (met het museum als bron, ook als *ervaringsbron*):

- "Niet mee bemoeien": overleven in de DDR
- Stemmen/kiezen met de voeten, ook met gevaar voor eigen leven
- Stasi-medewerkers in de familie: wat nu?
- Studeren in de DDR, maar FDJ: nee dank je wel!
- Oostalgie: begrijpelijk maar 'waanzinnig'
- Na de Wende: weer één grote familie?

Werkwijze algemeen:

- Groepjes leerlingen niet groter dan drie (i.v.m. de objecten en teksten); liefst vakken mixen.
- Van tevoren in Nederland een algemeen historisch overzicht met belangrijkste termen aan bod laten komen.
- Na rondleiding even bijkomen in seminarruimte en opdracht nogmaals helder uiteenzetten.
- Daarna nog één tot anderhalf uur in het museum laten werken. Desgewenst kan men in de seminarruimte al aan uitwerking beginnen.

Voorbeelden van opdrachten in het museum

A. Bezoek de bioscoop

Wat voor films komen er voorbij; beantwoord de volgende vragen:

- Wat is de titel en wanneer is de film uitgegeven (en bij welke filmmaatschappij)?
- Waar gaat de film over?
- Probeer zoveel mogelijk opvallende elementen op te schrijven over het gebruik van muziek, het licht, de camerastand.
- Beschrijf de sfeer van de film.
- Wat was het doel van de film denk je?

Presentatievorm: essay, powerpointpresentatie, Duitstalige spreekbeurt enz.

B. Stemmen in de DDR en BRD

(Aan de hand van de afdeling waar de oprichting van beide staten wordt getoond.)

Aan de linkerkant en rechterkant zie je uitgelegd hoe je je stem voor de nationale verkiezingen kon uitbrengen in de BRD en DDR.

- Omschrijf hoe dat in beide landen in zijn werk ging.
- Geef aan waar duidelijke verschillen liggen.
- Vermeld ook de belangrijkste Duitse woorden voor (het proces rond) stemmen in de DDR en BRD.

Presentatievorm: essay, powerpointpresentatie, Duitstalige spreekbeurt, uiteindelijk zelf (na)maken van een voorbeeldstembriefje DDR/BRD.

C. Wonen in het Oosten of Westen (het begin van de Muur)

- Ga naar het einde van de jaren vijftig toe en neem plaats in de S-Bahn.
- Ga eens aan de linkerkant zitten en eens aan de rechterkant zitten.
- Omschrijf vanuit beide perspectieven: waar je je bevindt, wat je ziet op jouw helft en in welk land je je bevindt.
- Loop vervolgens naar de volgende ruimte, waar de deling van Duitsland dramatisch is verbeeld. Er zijn ook allerlei (pers)teksten en berichten te horen en te lezen/zien.
- Beschrijf een aantal manieren hoe mensen probeerden de grens over te komen.

Presentatievorm: schriftelijke beantwoording van de vragen; desgewenst uit te breiden met een collage die achteraf in Nederland wordt gemaakt (beeldvorming van waar je je bevindt in de S-Bahn). Extra opdracht mogelijk: schrijf een krantenartikel (200 woorden) over de vluchtpogingen uit Oost-Berlijn naar West-Berlijn. Met de keuze om dit vanuit West- of Oost-perspectief te doen.

D. Tijdsbalken van de geschiedenis van Leipzig, Europa, jezelf....

Ga naar de glazen wand waarop historische data, gebeurtenissen en foto's zijn weergegeven. Deze wand is centraal gelegen in de tentoonstellingsruimte.

Mogelijke opdrachten:

Periodes verdelen onder groepjes.

Elke groep maakt van de periode een stuk tijdsbalk: waarin zij

- i) de (in hun ogen) belangrijkste gebeurtenis op nationaal (Duits) niveau opnemen
- ii) de (in hun ogen) belangrijkste gebeurtenis op internationaal niveau opnemen
- iii) vervolgens in de tentoonstelling op zoek gaan naar objecten die hierbij passen / dit illustreren (indien mogelijk: digitale foto maken / anders later via internet ed. illustraties zoeken) of natekenen
- iv) desgewenst: nog een vierde horizontale lijn invoeren onder deze jaartallen: met daarin gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis (of de eigen familiegeschiedenis).

Uiteindelijk worden de tijdsbalken aan elkaar verbonden in het klaslokaal opgehangen / dan wel in een tentoonstelling op school (ouderpresentatie inclusief) geplaatst.

E. Economie, systemen en producten

In de tentoonstelling kunnen de leerlingen de volgende opdrachten thematisch dan wel chronologisch aanpakken. Door de tijd heen dus één ontwikkeling of in één periode enkele zaken met elkaar vergelijken.

Mogelijke invalshoeken:

- ontwikkeling van algemene economie in de DDR (afgezet tegen de BRD zover voorbeelden): nationaal niveau, grote ideeën en maatregelen
- levensmiddelen in DDR (en/of t.o.v. BRD): beschrijving, kosten, export/import, soort van gebruikersgroep, reclamecampagnes, etc.
- het failliet van de DDR: voorbeelden in het museum, a.d.h. van cijfers, tabellen en productvoorbeelden (schaarstegoederen, wachtende rijen).

Presentatievorm: essay, powerpointpresentatie, Duitstalige spreekbeurt, reclameboodschap voor televisie, radio of krant (visueel opmaken dan wel echt filmen ed.) of een productencatalogus.

3. Bezoek het Schulmuseum: volg een DDR-les

Vakken: Duits, geschiedenis, maatschappijleer

Reserveer tijdig een bezoek aan het Schulmuseum (www.schulmuseum-leipzig.de).

De maximumgrootte van een groep is die van een klas: tot 30 leerlingen.

De lessen vinden plaats in het Duits; u kunt een thema kiezen (bv. staatskunde, geschiedenis of Duits). Leerlingen krijgen een introductie en kunnen achteraf opdrachten maken (ook in het museum zelf).

Bij elkaar kost een bezoek met zelfwerkzaamheid in het museum 1,5 tot 2,5 uur.

U betaalt 2 euro per deelnemer.

De les biedt de leerlingen de kans om kennis te maken met oude rituelen uit de DDR en een leerervaring op te doen hoe het geweest moet zijn om onderwijs te volgen in een niet-democratisch land.

Werkwijze algemeen:

Van tevoren een deel van de woordenschat laten voorbereiden (DDR-terminologie).

Misschien een film of DDR-muziek laten zien dan wel horen.

De leerling een leervraag laten stellen: "Ik wil tijdens deze les erachter komen....."

De uitkomsten achteraf laten presenteren.

Een werkvorm ten slotte als docent kiezen waarbij de leerling duidelijk kan maken wat de verschillen zijn tussen dit lesuur en een lesuur bij u op school (!).

Dit kan door middel van: een spreekbeurt (betog), essay, een schema (plussen en minnen), een collage, het maken van een voorkant voor een schrift (1 NL, 1 DDR), een powerpointpresentatie waarbij veel beeldmateriaal ook beeldend bijdraagt, enz.

NB. Lees ook het verslag van docent Duits Paul Goossen over zijn ervaringen tijdens een DDR-les! www.duits.de > Docenten > Stedenspecials, kies Leipzig

4. Straatopdracht: Leipzig verandert

Vakken: Duits, geschiedenis, aardrijkskunde (economie en maatschappijleer).

Werkwijze

Selecteer als docent een gebied in Leipzig, dan wel een wijk of locatie.

Leerlingen kunnen dit ook zelf kiezen.

Leerlingen werken in groepen of alleen: keuze van docent.

Vorbereiding in Nederland:

Geografisch beeld krijgen van gebied.

Formuleren van hoofd en deelvragen.

Voor interviews: woordenschat opbouwen en rechercheren (woordenlijstje mee laten nemen).

Adressen en routes door de leerlingen laten inventariseren: waar gaan ze heen, hoe komen ze daar. Tevens een werkplan laten opstellen voor hun tijd in Leipzig.

In Leipzig: materiaal verzamelen, foto's maken, interviews afnemen, tekenen, bij de gemeente langs, etc.

NB: dit alles kan (ook/met) in het Duits en a.d.h. van Duitse bronnen.

Invalshoeken:

- Wonen in Leipzig: saneren, renoveren en het wegtrekken van de bevolking. Gevolgen voor Leipzig in het algemeen en de buurt waar dit gebeurt.
- Werken in Leipzig: veranderende economie, het wegtrekken van de bevolking en/of bedrijven. Gevolgen voor de mensen, de sociale structuur: Leipzig in het algemeen en de buurt waar dit gebeurt.
- Stadsrenovatie in het centrum: op zoek naar oude foto's en nu met behulp van eigen fotomateriaal in kaart brengen >> functieverandering, en het proces hierachter.

5. Bezoek aan Grensovergang Marienborn: opdrachten

Hieronder zijn een aantal opdrachten opgenomen die zijn gemaakt door docenten Duits Gerdien de Vries (Ichtus College, Veenendaal) en Noor van der Ploeg (Kalsbeek College, Woerden). Deze zijn geformuleerd naar aanleiding van het bezoek aan de Grenzübergangsstelle Marienborn op donderdag 13 oktober 2005. De opdrachten zijn geschikt voor scholieren met Duits en geschiedenis in hun profiel.

Bij elke opdracht is vermeld of die VOOR, TIJDENS of NA het bezoek aan de grensovergang kan worden uitgevoerd. Informatie, folderaanvraag enz.:

www.grenzdenkmaeler.de en gedenkstaette@marienborn.de

1. VOOR:

Je hebt van jouw docent het één en ander gehoord over deze overgang en ander voorbereidingsmateriaal gezien/gelezen.

Formuleer voor jezelf een onderzoeksvraag:

Ik wil tijdens mijn bezoek aan de Grenzübergangsstelle te weten komen.....

Werk de vraag uit TIJDENS en NA het bezoek. Gebruik daarvoor beeld/geluid (foto's, film, plaatjes,...) en een geschreven verhaal/verslag

2. NA:

Maak een powerpointpresentatie van jouw bezoek aan de grensovergang. Selecteer vervolgens acht plaatjes/foto's/illustraties die samen een overzicht geven van de geschiedenis en werkwijze van deze controlepost.

Presenteer jouw selectie aan klassen/docenten die niet mee zijn geweest.

Voor de docent: eerst inventariseren onder de leerlingen wat het meeste indruk gemaakt heeft; op basis daarvan de groepjes vormen die samen een presentatie samenstellen.

3. NA:

Kies één onderdeel van de grensovergang of een gebeurtenis die op deze plaats zou plaats hebben kunnen vinden; dat werk je met een groepje uit in een rollenspel. Speel dat spel ook in de klas. Baseer jullie 'spel' op ooggetuigenverslagen, informatie uit de tentoonstelling en de rondleiding, historische feiten en data etc.

Voorbeeld: een vluchtpoging, de grenspolitie doet z'n werk, iemand wordt uit de rij gehaald, omdat...

Docent: op basis van interesse groepjes laten vormen.

4. NA:

Schrijf een krantenartikel (van maximaal tweehonderd woorden) over een vluchtpoging.

Aanvullend: Afhankelijk van het leerjaar/niveau:

a) in het Duits; b) vanuit Oost- respectievelijk West-Duits perspectief.

5. NA:

Beschrijf in jouw dagboek een dag waarop jij de grens passeerde voor familiebezoek in het Oosten (tussen de tweehonderd en driehonderd woorden).

Aanvullend: Afhankelijk van het leerjaar/niveau:

in het Duits;

6. TIJDENS/NA:

Maak een collage van beeldmateriaal (minimaal vijftien illustraties, foto's of tekeningen) met bijschriften waaruit duidelijk wordt hoe het passeren van de grens verliep in 1970.

7. VOOR/NA:

Vorm twee (grote klas: vier) groepen. één groep verzamelt argumenten op vóór de aanleg van het IJzeren Gordijn, één groep verzamelt argumenten tegen de aanleg. Elke groep zal dus uit een ander Duits perspectief werken/kijken.

A. (In hogere klassen:) "Lagerhuisdebat" over de argumenten.

B. Teken een grote kaart van Duitsland waarbij in het Westen de argumenten tegen en in het Oosten de argumenten voor op een rijtje gezet/geplakt worden.

8. VOOR:

Bedenk

a) voor jezelf & met je groepje vijf vragen die je tijdens het bezoek aan je rondleider wilt stellen.

b) Vertaal deze vragen in het Duits

TIJDENS: stel de vragen aan jouw rondleider.

NA: werk de antwoorden uit in een verslag.